

Thans laat ik de overige tractaten in de catalogus van Rooklooster vermeld, volgen.

- [274] Bartholomaeus van Maastricht, *Exercitium devotionis*. Wellicht hetzelfde als: *De exercitio et materia ordinis ac devotionis* (Bostius-Petereus p. 34) en *Exercitia fratris Bartholomaei* te Erfurt (Lehmann, *Mittelalterliche Bibliothekskataloge* II, 350). Over Bartholomaeus, prior v. Roermond († 1466) zie: *Dictionnaire de Théologie Catholique* i.v.; *Biographie Nationale* II, 731.
- [275] Idem. De abstinentia carniū.
Wellicht hetzelfde als: *De esu carniū* (Bostius-Petereus p. 34) of *De non esu carniū apud Cistercienses*.
- [276] Idem. De iudiciis temerariis.
Aldus ook Bostius-Petereus p. 35.
- [277] Idem. Summa viciorum.
Aldus Bostius-Petereus p. 35 en Dorlandus, *Chronicon Cartusiense*. Ed. Th. Petereus. (Coloniae 1608) p. 390.
- [278] De proclamationibus fratrum.
Aldus Bostius-Petereus p. 35. Wijl hier heel duidelijk kapittel-toespraken bedoeld worden, is dit traktaat waarschijnlijk identiek met: *Sermones septem utilissimi de obedientia, humilitate, dilectione, poenitentia et oratione*. Dit traktaat bevindt zich in hs. Kopenhagen, Kon. Bibl. Cod. 2911, afkomstig van de Keulse Kartuize: vgl. *Revue Mabillon* 1926, p. 12.
- [279] De iuramento.
- [280] De voto.
Volgens Bostius-Petereus vormen [279] en [280] één tractaat.
- [281] De modo principiandi in artibus.
Ook Rome Vatic. Cod. Palat. Lat. 608 fol. 119b; is gedateerd aldaar 1433.
- [282] De scismate.
- [283] De concilio.
Waarschijnlijk is dit hetzelfde als: *De auctoritate concilii super Papam*. Dit traktaat is in meerdere hss. bewaard zoals Den Haag Kon. Bibl. 131 F 15; Rome Vatic. Cod. Reg. 1020; Cod. Palat. lat. 601; Wenen Nat. Bibl. 3473. Over hetzelfde onderwerp handelen ook de tractaten: *Determinatio magistri Bartholomaei..... prioris Carthusie in Ruremunda* (Trier Stadt Bibl. 228; Wenen Univ. Bibl.); *Propositio XVI facta in concilio Basiliensi* (Bazel Univ. Bibl. A VI 20; Paris Bibl. Nat. ancien n. 1517).
- [284] Franciscus Petrarca. *Itinerarium: Inc. Rara admodum spei*.
Is het z.g. *Itinerarium Syriacum*.
- [285] Idem. De vita solitaria.

- [286] Idem. Septem psalmi poenitentiales.
- [287] Idem. Epistola ad Clementem Papam.
Francisci Petrarcae Opera quae extant omnia. Basileae 1581. In 1926 verscheen in Florence een nieuwe z.g. nationale uitgave.
- [288] Gerard Zerbolt van Zutphen. *De reformatione interiorum*.
Zie de hss. bij Van Rooy blz. 322-336.
- [289] Idem. *Collectarium cuiusdam de presbiterio: Consuluit quidam clericus*.
Dit tractaat is ook getiteld: *Scriptum pro quodam inordinate gradus ecclesiasticos et praedicationis officium affectante*. Het werd uitgegeven door Hyma in: *Nederlandsch Archief voor Kerkgeschiedenis*. N.S. dl. XX, 1927, blz. 179-232; zie ook Van Rooy blz. 50-51; 76-79; 81; 86; hss. 347-348.
- [290] Jordanus Ordinis Fratrum S. Augustini de Heremo. *Vita S. Fratrum Ordinis Augustinensium*.
Schr. is Jordanus van Quedlinburg; zie Chevalier, *Répertoire. Bio-Bibliographie* i.v. Onder de anonieme tractaten in Roermond aanwezig wordt ook genoemd: *Illustrium virorum liber ordinis heremitarum sancti Augustini*. Dit is misschien hetzelfde tractaat: zie n. [294].
- [291] Wilhelmus Ockam. *Super Cantica Canticorum*.
Wordt tweemaal in catalogus van Rooklooster genoemd. Noch bij oudere noch bij nieuwere schrijvers is op naam van Ockam een tractaat met deze titel te vinden. Zie n. [303] dezer lijst.
- [292] Petrus de Alyaco. *De potestate ecclesiastica*.
Is uitg. in de *Opera* van Gerson onder de titel: *Tractatus de Ecclesiae, Concilii Generalis, Romani Pontificis et Cardinalium auctoritate scriptus in Concilio Constantiensi* (Ed. Dupin II 925).
- [293] Anonimus. *Exercitium vivum circa officium missae: Comedite panem meum*.
- [294] Anonimus. *Illustrium virorum liber Ordinis heremitarum sancti Augustini*.
Zie n. [290] dezer lijst. Of is dit: Ambrosius de Cora O.E.S.A., *Cronica sacratissimi ordinis fratrum Heremitarum S. Augustini*. Roma s.d. [1481 of 1482] ?

III. DE OVERIGE HANDSCHRIFTEN.

- [295] Jacobus van Gruitrode O.Carth. *Speculum hominum mundanorum*.

[296] Idem. *Speculum Poenitentiae*.

In 1540 verscheen: *Eximium planeque divinum opus incomparabilis theologi Dionysii, professione Carthusiani, in quo opere continentur quinque humanae vitae specula... opus hactenus desideratum et nuper in Carthusia Ruraemundensi inventum*. Coloniae ap. Ioannem Ruraemundanum 1540. Men zou uit deze titel opmaken, dat de vijf *Specula* in Roermond bewaard werden en daar „nuper” werden gevonden. Evenwel was reeds in 1495 bij Petrus Wagner te Neurenberg verschenen: „*Specula omnis status humane vite V. Patris Dionysii prioris domus Carthusie in Ruremund* (Hain 14899-14910; Copinger 5560-5567). Mougél p. 100 is van mening, dat deze laatste uitgave in Keulen en Roermond onbekend was. De oplossing van het raadsel lijkt mij eerder te zijn, dat te Roermond een exemplaar der ed. 1495 bij het zoeken naar geschriften van Dionysius is teruggevonden. En dat deze editie gebruikt werd, blijkt wel daaruit dat in ed. 1540 dezelfde typerende fout voorkomt als in ed. 1495. Men leest nl. in ed. 1540: „Tituli capitulorum Speculorum V.P. Dionysii prioris domus Carthusie in Ruremund.” Welnu, ook de titel van ed. 1495 noemt Dionysius prior, ofschoon hij in Roermond nooit die waardigheid bekleedde, wel van procurator (vgl. ook Mougél 78 noot 1).

Deze *Specula* zijn: *Speculum Praelatorum* (n. [121]), *Speculum Subditorum* (n. [122]); *Speculum Sacerdotum* (n. [123]); *Speculum hominum mundanorum* (n. [295]: Ed. Montreuil XLII 765-794); *Speculum Poenitentiae* (n. [296]: XLII 797-812). Ze zijn alle vijf van Jacobus van Gruitrode: zie Bostius-Petreius p. 52. Ook Fisens, *Flores Ecclesiae Leodiensis*. (Insulis 1647 p. 113) meldt: „Quae [*Specula*] utroque [Dionysius en Jacobus] iam dudum defuncto, in bibliotheca Ruraemundensi reperta, ut Dionysiana sunt edita.”

[297] Hs. Utrecht Univ. Bibl. 339. Papier. Begin der 15e eeuw, 55 ff., in -4.

Liber Cartusianorum in Ruremunda. Inhoud: Fol. 1a-23a: De septem peccatis mortalibus; fol. 23b-28a: Quid sit confitendum de multiplici negligentia; fol. 28b-55a: *Speculum secularium*. Het hs. is bijgebonden bij: *Cordiale quattuor novissimorum*. Deventer [R. Palfroet] 25 Febr. 1491; G. Dorlandus, *Viola animae*. Coloniae 1501; *Purgatorium detractorum*. Coloniae 1509; *Arbor consanguinitatis* [Coloniae 1502?].

Catalogus Codicum Manuscriptorum Bibliothecae Universitatis Rheno-Traiectinae. T. I, 1887, p. 111. Het eerste en derde tractaat is van Jacobus van Gruitrode: zie Bostius-Petreius p. 50.

[298] Hendrik van Kalkar. *Tractatus de origine et progressu Ordinis Carthusiensis*.

Havens vermeldt in *Historica Relatio* (ed. Coloniae 1608 p. 2; Bruxellae p. 12): „quam ipsa domus Ruraemundensis non im-

pressum sed scriptum conservat”. Zie over dit tractaat C. W. Vermeer, *Het tractaat „Ortus et decursus Ordinis Cartusienensis” van Hendrik Egger van Kalkar*. Wageningen 1929.

[299] Laurentius Muschzele O.Carth. De Parvulo et Agno. Volgens Dorland *Chronicon* p. 438 werd in zijn tijd dit tractaat te Roermond bewaard: zie *Revue d'Ascétique et de Mystique* t. 13, 1932, p. 324. Men vindt dit „exercitium spirituale” in hs. Brussel Kon. Bibl. 5628-5637 (v. d. Gheyn III 1618) fol. 239-242. Zie over den auteur en het tractaat: A. Beeltsens en J. Ammonius. *Chronique de la Chartreuse de la Chapelle à Hérisson-les-Enghien*. Publiée par E. Lamalle S.J. (Louvain 1932) p. 195; Petreius, *Bibliotheca Carthusiana* p. 225.

[300] Hs. Bazel Univ. Bibl. B. X. 12. Perk. ff. 1-40 (eind 14e eeuw) en ff. 113-132 (begin 15e eeuw); Papier ff. 41-112 (druk Hain 10992). 154×108 mm.

„Libellus Cartusienus in Basilea, donatus partim a venerabilibus patribus domus Bethleem in Ruremunda, et partim a venerabili Magistro Iohanne Amersbach cive et impressore Basiliensi.” Omdat van dit hs. slechts een korte beschrijving verscheen door G. Morin, *A travers les manuscrits de Bâle (Basler Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde* Bd. 26, 1927, S. 202), laat ik hier de inhoud iets uitvoeriger volgen⁶⁶).

1. (Fol. 1a-39b): Thomas a Kempis, *De resurrectione Christi et apparitionibus eius, necnon de ascensione et pentecoste orationes*.

(Inc.) *De resurrectione Domini. Capitulum primum. Benedico et gracias ago tibi, domine Iesu Christe, salvator mundi, pro victoriosissimo triumpho — 32 capitels.*

(Expl.) *per gratissima omnium sanctorum tuorum suffragia gloriosa. Qui cum Patre...*

Dezelfde hand voegt onder aan de blz. erbij: „Ascribitur hic tractatus Thome de Kempis regularis(!) iuxta Zwoll.” Het tractaat is door Pohl (*Opera omnia* t. 5, Friburgi 1902, p. 215-361, cfr. Epilog. p. 363-384) uitgegeven volgens een druk. Dit is het enige bekende hs. Zie Ed. Riggenbach in: *Basler Nachrichten* 23 Dec. 1924; Morin p. 202.

2. (Fol. 42-112): Thomas a Kempis, *De vita et beneficiis salvatoris Iesu Christi devotissime meditationes cum gratiarum actione*.

(Inc.) *Si vis perfecte mundari,*

Het traktaat bevindt zich ook in hs. Parijs Bibl. Nat. 2986

⁶⁶) Deze beschrijving dank ik aan de vriendelijkheid van Prof. Dr. G. Binz, Alt-Oberbibliothekar.

(zie Hulshof blz. 11), doch toegeschreven aan Gerard Zerbolt. Beide hss. zijn Pohl onbekend gebleven. Is uitg. Basel, J. Amersbach (Hain 10992): zie Pohl t. 5, p. 3-214; 385-397.

3. (Fol. 114a-132a): Nonnullae peculiare orationes. (Inc.) Ad sanctam Trinitatem oratio pro tocius vitae ordinatione ad Deum. Domine Deus meus superoptime, superlaudabilissime... (Expl.) et ad vitam eternam perducas. Per eundem... Fol. 112b, 123a, 132 a-b enige toevoegingen van Jakob Louber: Meditacio... Materia meditandi. Dit hs. is waarschijnlijk door Albert Buer meegenomen, toen hij tijdens het Concilie van Bazel als prior van Roermond naar Bazel werd overgeplaatst. Hij is bekend om zijn zorg voor de bibliotheek. Zie: *Basler Chroniken*. Herausgeg. von der Hist. Gesellschaft in Basel. Bd. I (Leipzig 1872) S. 290: 325-331. Over de miniaturen van dit hs. zie: K. Escher, *Die Miniaturen in den Basler Bibliotheken*. 1927 (geciteerd in: *Oudheidkundig Jaarboek* dl. 4, 1935, blz. 16-17). De drukker Amerbach was zeer bevriend met de Kartuzers: van elk werk dat van de pers kwam, schonk hij een ex. Zie: *Henricus de Alveldia, Die Chronik von der Stiftung der Karthause in Minderen Basel*. Basel 1847, S. 109. Het hs. is dus in Bazel zelf gebonden.

[301] Anonimus. Hoe ende in wat maniere die gebenedide ioncfer Maria Ioseph getrouwt waert opten XV dach vander maent Ianuarius.

Het hs. is slordig beschreven door J. Habets, *De echtverbintenissen van Maria. Een Limburgsch mysteriespel en een legende uit het begin der XVIIe eeuw* (*Publications... de Limbourg* t. 12, 1875, p. 127-144). Habets kocht dit hs. uit de nalatenschap van Notaris Guillon te Roermond (Catal. n. 62): tegenwoordige verblijfplaats is me onbekend. De beschrijving is gemaakt volgens Habets. Papier, geschreven door één hand, 12°; versierd met „rubrics” en grote initialen en „bevat tevens een paar gravuren in hout-snee”. Het „taefelken” der Zondagsletter begint met 1545. Het hs. behoorde in 1750 aan de Roermondse Kartuize.

Inhoud:

1. Op eerste bladzij kalender van Luik met toevoeging van „Gelderse” feesten.
2. Verklaring van de dierenriem.
3. Hoe ende in wat maniere die gebenedide ioncfer Maria Ioseph getrouwt waert opten XV. dach vander maent Ianuarius.

De legende bestaat uit a) inleiding over de feesten van Maria; b) Kerk. getijden en Mis der Desponsatio; c) Mysterye-

spel van het huwelijk van Joseph en Maria, gevolgd door gebeden tot Maria, Joseph en Anna (uitg. in *Publications* p. 131-134); d) Hystorie vanden trouw van Maria der moeder Gods die geschreven is uytten alden boecken der Nazarenen (uitg. p. 135-144).

4. Hyer begint een notabel genoechlic boeckken inhoudende die hystorie ofte dat leven mit die geslechten der glorioser heyliger vrouwen sancta Anna, dat meister Iohan van Denemercken docter ende werlick priester screef, ende broder Wolter Bor cartuser overgheset heeft wtten latyn in duytschen.

Deze vertaling van Bor, Kartuizer te Utrecht, verscheen te Zwolle bij Peter Os van Breda in 1499 (Campbell n. 964); te Deventer 1504 en Antwerpen ± 1530 (Nijhoff-Kronenberg, *Nederlandsche Bibliographie van 1500-1540*. Dl. I, Den Haag 1923 n. 1082-1084).

5. „Eyn taefelken” der Zondagsletter.

Zie over dit mysteriespel ook: *Studiën* dl. 128, 1937, blz. 131-132. J. A. F. Kronenburg, *Maria's Heerlijkheid in Nederland*. Dl. V, Amsterdam 1907, blz. 335 zegt, dat Walter Bor O.Carth. de schrijver van dit spel is.

[302] Kerkelycke schriften van Pater Arnoldus Haventius. In het vroeger genoemde: *Deductie van Feyt ende Rechten* wordt onder n. 53 gezegd dat zich onder de papieren van de Kartuize bevinden: „vooreerst de kerckelijcke schriften van Pater Arnoldus Haventius, eertijds Religieus van 't Carthuys alhier, daer naer Prior van Gent, gedrukt in de selve Stadt voor omtrent hondert jaeren” (d.i. 1608).

[303] Richardus a S. Victore. Expositio in Cantica Canticorum.

Hs. Vatic. Cod. Lat. Reg. 232. Perik. 15e eeuw, 108 ff., 223×158 mm. Zie: Migne P.L. t. 196 col. 410-520.

Het hs. is zeer uitvoerig beschreven door A. Wilmar, *Bibliothecae Apostolicae Vaticanae codices manu scripti... Codices Reginenses Latini*. T. 1 (Roma 1937) p. 553. Op fol. 1a is de naam van den oorspronkelijke bezitter uitgekraast: Wilmar meent te lezen: *Pertinet ad carthusienses [Pan]tus d[e]i*; waaruit hij veronderstelt, dat het hs. aan de Roermondse Kartuize Bethlehem heeft behoord. Hierbij valt op te merken, dat het klooster nergens elders zo genoemd wordt. Zou het hs. niet afkomstig kunnen zijn van de Kartuize te Amsterdam Ter Zaligen Have (Portus Dei)? Als het hs. van Roermond afkomstig is, zou het dan wellicht hetzelfde zijn als n. [291]?

Het hs. is later in bezit geweest van B. Lydius, predikant in Dordrecht († 1629) en vandaar terecht gekomen in de bibliotheek van Maria Christina van Zweden.

[304] S. Bonaventura, *Breviloquium*.

Beydaels vermeldt: *Breviloquium*: 1 vol. 4°. Dit hs. is te Wenen, zie: Becker 7938: Cod. membr. saec. XV. ff 279, 80. Accedant in 4 Libr. Sententiarum. 1448. chartac. *Breviloquium* in: *Opera Omnia*. T. 5 (Quaracchi 1882) p. 201-291; In *Libros Sententiarum*: T. 1-4.

[305] S. Bernardi Vita.

Beydaels vermeldt: S. Bernardi vita. 2 vol. 4°. Dit hs. is te Wenen, zie: Becker 7901: Vitae beatissimae (!) Bernardi Clarevallensis Abbatis et S. Malachiae. Cod. membr. saec. XV. ff. 161. fol. Scriptae sunt haec per Wilhelmum Abbatem S. Theodorici Remensem. Accedunt Miracula Bernardi... scripta anno 1459 per fratrem Waltherum Vliet. Zie: Migne P.L. t. 182, col. 1073-1118; t. 185 col. 225-268; col. 369-394.

[306-309] Imitatio-hss.

J. van Ginneken S.J.: *Op zoek naar den oudsten tekst en den waren schrijver van het eerste Boek der Naveling van Christus*. (Gent 1929) zegt, dat hss. Wenen Nat. Bibl. 3797; 4021; 3496; 2248; afkomstig zijn van de Kartuize te Roermond. Volgens *Tabulae Codicum* is 3797 afkomstig van Mondsee (t. III p. 89); 4021 van Salzburg (t. III p. 142); 3496 en 2248 van onbekende afkomst (t. II p. 43 en 315). Zie ook Huyben O.S.B., *Geert Groote en de Naveling (Ons Geestelijk Erf 3, 1929, 314 noot 23)*. Zie Addenda.

[310] Renseignements historiques sur l'Ordre des Chartreux 1367-18e siècle.

Dit document wordt vermeld onder de archivalia der Kartuize, welke te Brussel bewaard worden, door A. d'Hoop, t. 5, p. 141, n. 18518.

[311] In hs. Wenen Nat. Bibl. 10927 [Suppl. 2625] bevindt zich een brief van Franciscus van Mechelen O.F.M. (16e eeuw), gericht aan de Kartuizers van Roermond. Hij schrijft daarin over zijn werk *Cosmographia*⁶⁷). Niets in de beschrijving wijst erop, dat dit hs. in bezit geweest is van de Roermondse Karthuizers; maar wij mogen toch wel aannemen, dat de brief er bewaard

⁶⁷) S. Dirks O.F.M., *Histoire littéraire et bibliographique des Frères Mineurs de l'Observance de S. François en Belgique et dans les Pays-Bas* (Anvers 1885) p. 85 zegt, dat dit traktaat handelt over de ligging van het aards paradijs en het rijk van Joannes Presbyter. Blijkbaar is Dirks in de war met het traktaatje, dat in ons hs. staat op bl. 1a-9b.

werd, misschien ook het werk *Cosmographia*. In *Tabulae Codicum* t. VI, 1873, is het hs. aldus beschreven:

Pap. 16e eeuw, 59 ff., in -fol.

Inhoud: fol. 1a-9b: Franciscus monachus Mechliniensis O.M. Epistola de orbis situ ac descriptione ad archiepiscopum Panormitanum Iohannem Carondeletum directa; fol. 9b-11a: Epistola ad fratres Carthusienses in Ruremunda de opere suo „Cosmographia”; fol. 11a-b: Jacobus Rasquin, Litterae quibus petit personam ordinis Carthusiensis deducere in Indiam pro aedificanda domo ibidem (Valentiae 20 Martii 1558); fol. 12a-40b: Franciscus Ferdinandus Cortes, Tertia narratio de civitatis Temixtitlan expugnatione per Petrum Savorgnanum ex hispanico idiomate in latinum versa; fol. 45b-46a: Martinus de Valentia, Epistola de fratrum minorum regularis observantiae profectum et animarum lucro in Huketan (12 Iunii 1531); fol. 46a: Litterae missae Patri Dominico ceterisque patribus Capituli Generalis Tholosani in festo Pentecostes Tholose celebrati anno domini 1532 per... Episcopum illius civitatis magne, que dicitur Temixtitlan Mexico in Huketan et alios patres ibi commorantes; fol. 46b-51b: Frater Nicolas Herborn, Epitome convertendi gentes Indiarum ad fidem Christi adeoque ad ecclesiam sacrosanctam catholicam et apostolicam; fol. 52a-59a: Legatio David Ethiope Regis ad... Clementem Papam Septimum: una cum obedientia... eidem... prestita... cum aliis ut parebit intuenti; sive litterae annorum 1532 et 1533.

Het werk van Franciscus van Mechelen verscheen te Antwerpen bij Ioannes Withagius 1565: zie Dirks p. 85. De *Narratio* van Cortes is waarschijnlijk hetzelfde als: *De insulis nuper inventis Ferdinandi Cortesii ad Carolum V... narrationes* in een verzamelbandje verschenen te Keulen bij Melchior Novesianus 1532. In hetzelfde bandje bevindt zich ook het werkje van Herborn: de inhoud is uitvoerig beschreven door L. Schmitt S.J., *Der Kölner Theologe Nikolaus Stagefyr und der Franziskaner Nikolaus Herborn (Ergänzungshefte zu den Stimmen aus Maria-Laach n. 67)*. Freiburg 1896 S. 171-177. De brief van Martinus de Valentia en de brief van bisschop Zummaraga aan het Generaal Kapittel zijn in het italiaans uitgegeven door Marcellino a Civezza, *Storia universale delle missioni francescane VI* (Prato 1881) p. 564-566; 566-568.

Als Aanhangsel mogen hier de weinige gegevens worden vastgelegd over nog niet genoemde schrijvers en uitgaven der Roermondse Kartuizers. Met het tijdvak der handschriften schijnt de lust tot publicatie vrijwel te zijn verdwenen.

1. Ongeveer 1485 moet een onbekend Kartuizer van Roermond een geschrift hebben samengesteld en toegezonden aan Bisschop David van Bourgondië, waarin hij handelt over den Antichrist, welke in 1472 zou zijn geboren. Op dit geschrift antwoordde Thomas Basinus : *Epistola ad Davidem, episcopum Traiectensem, contra libellum cuiusdam Cartusiensis de Remunda, quem idem Cartusiensis requirebat per eundem episcopum Traiectensem in sua diocesi publicari* ⁶⁸).
2. Hier beginnen / seer schoone Christelijcke / ende Euan-gelische Ser- / moonen opten Vader onse / Aue Maria vanden Gheloo/ue : Thien Gheboden ende de / seuen Sacramenten enz. geno- / men wt den Sermoonen Iudo / ci Clichtouei. Nv eerst door / den welgheleerden Heyme- / raen Schweller. Capellaen / des Room. Conincklijkcke Ma. / Kinder. wt den Latijne int / hooch Duytsch ouergeset. / Ende daer na vanden Carthuysers / tot Ruremunde in onse Nederlant- / sce sprake overgeset tot nut ende / profijjt Cristenen geloouige men / schen seer profijjtelyck te lesen. / Gheprint Thantwerpen op die Lombaer / de Veste in onser lieuer Vrouwen Tho- / ren by my Jan Roelants. Anno / M.CCCCC.L. iijj. / 155×95 mm. 352 genum. bl. Approbatie: Brussel dd. 12 Jan. 1552. Ex. Amsterdam Univ. Bibl.
3. De Roermondse Kartuizer Michaël Uwens († 1674) bezorgde een nederlandse vertaling van Havens' *Historica Relatio*. Historie van twelf martelers der Carthuyser ordre, die binnen de stad Ruremonde int jaer ons Heeren 1572 haeren strijdt gheluckelijck hebben volbracht, doir 't onnosel vergieten haers bloeds. Int Latijn beschreven door P. Arnoldum Havensium... Ende in onse Nederlantsche tale overgheset door

⁶⁸) De brief bevindt zich in hs. Parijs Bibl. Nat. 5970 A fol. 63a-66b : zie A. Hulshof, *Verslag* blz. 19. Een uittreksel van deze brief bij J. Quicherat, *Histoire des règnes de Charles VII et de Louis XI par Thomas Basin*. T. 4 (Paris 1859) p. 101-105. Over Th. Basin zie : *Nieuw Ned. Biografisch Woordenboek*. Dl. VI.

P. Michael Uwens Carthuyser binnen Ruremonde. Tot Ruremonde. Gedrukt by Casper du Pree 1649.

Ik heb geen ex. kunnen vinden. Over deze vertaling zie : G. Hesse, *De Martelaren van Roermond*, blz. 282-283.

IV. LIJST DER INCUNABELEN.

Over de wiegedrukken valt weinig te vermelden. Slechts een tweetal werd teruggevonden n. 103 en 115, behalve die welke bij een handschrift zijn bijgebonden. Ik heb getracht naar de gangbare bibliographieën te verwijzen, doch mocht niet steeds slagen, wijl de titels meermalen zeer vrij zijn opgegeven. Behalve naar de bekende Hain en Copinger, verwijs ik naar : *Gesamtkatalog für Wiegendrucke*. Berlin 1926 e.v. (afgekort : G); M. L. Polain, *Catalogue des livres imprimés au quinzième siècle des bibliothèques de Belgique*. 4 dnl. Bruxelles 1932 e.v. (afgekort : Polain). Voor de postincunabelen wordt verwezen naar Nijhoff-Kronenberg, *Nederlandsche Bibliographie van 1500-1540*. Den Haag 1923 en 1938 (afgekort NK.).

1. Biblia Sacra cum Concordantiis. 1486. s.l. — Hain *3093 of 3094 ; G. 4258-4260.
2. Idem 1489. — Hain *3104 ; G. 4264.
3. Anonimus. Dictionarium Scripturisticum. Spirus, P. Drach, 1485.
4. Petrus Bertorius O.S.B. Reductorium moralisationum super totam Bibliam. [Coloniae], Bart. de Unckel, 1477 — Hain-Copinger 2797 ; G 3865.
5. Glossa ordinaria a Genesi usque ad Librum Ruth inclusive. S. l. et d. — Wellicht een gedeelte van Hain-Copinger 3173 ; G 4282.
6. Nicolaus Lyranus. In totum Novum Testamentum. Nurembergae 1493. — Hain *10399.
7. Idem. In Pentateuchum Moysis. Basileae 1498.
8. Idem. In Libros Esdrae usque ad Ecclesiasticum ; In Psalterium usque ad Lib. 2 Machabaeorum ; In totum Novum Testamentum. Venetiis 1481. — Is Venetiis 1488 ; Hain *10365 ?